

Posudek diplomové práce

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta

Autor práce: Tereza Šreková

Název práce: Cross-linguistic influence of L2 on L1 in speech of late bilinguals

Vedoucí práce: Šárka Šimáčková

Autor posudku: Václav Jonáš Podlipský

Bodování: 0 = nedostačující, 1 = slabé, 2 = přijatelné, 3 = průměrné, 4 = dobré, 5 = výborné

Body

1. Originalita a přínos práce, aktuálnost a důležitost tématu.

Práce se věnuje interakci mezi mateřským a cizím jazykem, osvojeným nikoli v přirozeném prostředí, ale spíše v rámci formálního vzdělávání. Hlavní zaměření je na vliv osvojených hláskových kategorií cizího jazyka (konkrétně angličtiny) na produkce hlásek jazyka mateřského (češtiny), což je směr, kterému bylo v dosavadní literatuře věnováno mnohem méně pozornosti, zejména pro late foreign-language learners. Pro otestování vlivu jsou vybrány jak souhláskové (neznělé explozivní) tak samohláskové (zadní vokály) kategorie, které vhodně reprezentují hlásky si mezijazykově odpovídající a zároveň ne zcela se shodující tak, že zůstává prostor pro longitudinální posuny během osvojování či posuny okamžité během bilingvní produkce. Jde o téma velmi zajímavé a dostatečně aktuální.

5

2. Kvalita přehledu poznatků o tématu: použití literatury, kvalita zpracování, kritické zhodnocení literatury.

Přehled literatury je dostatečně rozsáhlý a podrobný, citované práce jsou dávány do souvislosti a kriticky hodnoceny a celkově přehled poskytuje dobré pozadí pro formulace vlastních výzkumných otázek práce. Určitým problémem je ne zcela jasná motivace strukturování textu, tedy dělení do sekcí (problém patrný už ze samotných názvů sekcí, ne vždy jasně vypovídajících o svém obsahu) a také jistá nevyváženost míry detailu věnovaného jednotlivým relevantním tématům. Například faktory ovlivňující trvání hlasivkového tónu (VOT) mohly být shrnuty stručněji s odkazem na literaturu detailně se jim věnující a ušetřené místo a pozornost mohly být věnovány literatuře pro téma práce nejpodstatnější, tedy literatuře studující vliv L2 na L1 u různých typů bilingvních mluvčích. Tato část (tedy 2.5.1 a 2.5.2) je sice podrobná, ale přesto zanechává určitou podstatnou část relevantní literatury beze zmínky (konkrétně literaturu věnující se phonetic drift u early a late learners: seminální studie Sancier a Fowler, 1997, či novější empirické studie Changovy, a také jeho shrnující kapitolu v Oxford Handbook of Language Attrition, 2019).

3

3. Formulace záměrů práce, výzkumných otázek, hypotéz.

Záměry a hypotézy jsou jasně zformulovány v samostatné části práce a srozumitelně vycházejí z předchozí diskuze.

4

4. Metody práce. Jejich popis a adekvátnost pro zodpovězení výzkumných otázek.

Přestože práce byla evidentně metodologicky poměrně náročná, vybrané metody se jeví jako vhodné pro posouzení výzkumných otázek a samotná realizace jako pečlivá. Kladně hodnotím to, že ač práce deklaruje výběr konkrétních zadních samohlásek pro mezijazykové porovnání, měření byla provedena také pro ostatní monoftongy (i když u nich nebyla počítána a analyzována vzdálenost v normalizovaném psychoakustickém prostoru, což je možná škoda, když už data byla k dispozici).

4

5. Zpracování výsledků a jejich interpretace.

Výsledky byly zpracovány pečlivě a analýzy vhodně testují výzkumné otázky. Výsledky pro VOT jsou pro čtenáře poněkud přehlednější, výsledky pro rozdíly samohláskových formantů jsou pak čtenářsky mnohem náročnější. Jednak tomu přispívají obtížně čtenářsky zpracovatelné grafy zobrazující psychoakustický samohláskový prostor (je zřejmé, že byly vytvořeny pomocí nástroj NORM a autorka tedy neměla úplnou kontrolu nad jejich vzhledem, volbou barev, popisků, tvarů bodů atd., výsledné grafy jsou ale opravdu obtížně čitelné a možná by bývalo stálo za zvážení například rozdělit vokály do skupin, např. krátké a dlouhé, aby se zmenšil počet zobrazených průměrů, kódovaných popisů a elips v jednom grafu, popřípadě použití jiného nástroje pro tvorbu grafů). A také není přesně popsáno v jakém prostoru byla měřena euklidovská vzdálenost srovnávaných vokálních kvalit (Figure 4, 8, 9): bylo to ve stejném prostoru, který zobrazují grafy normalizovaných samohláskových prostorů (tedy rozdíl hodnoty formantu 3 v Bark a hodnoty formantu 1 v Bark jako míra výšky vokálu a rozdíl hodnoty formantu 3 v Bark a hodnoty formantu 2 v Bark jako míra předozadní vokální pozice, mimochodem, pokud se nemýlím, tento normalizační postup není v práci explicitně uveden) nebo jde o vzdálenost například v prostoru $F1 \times F2$ v Bark? Tomu spíše odpovídá popis „vertical axis represents the Euclidean distances (in Bark)“, ovšem logicky je pravděpodobnější, že se měření vzdálenosti vztahovalo k obsaženým normalizovaným prostorům (kdy tedy osa x zobrazuje euklidovské vzdálenosti v jednotkách rozdílů mezi hodnotami formantů v barcích). Pro zodpovězení základní výzkumné otázky (o existenci vlivu L2 na L1 u bilingvních mluvčích) bylo zásadní srovnání české produkce mluvčími bilingvními a monolingvními. Pro české VOT nebyl nalezen celkový vliv speaker group pomocí analýzy rozptylů a tedy žádný důkaz o vlivu angličtiny na mateřskou češtinu u bilingvních mluvčích. Při pohledu na Figure 2 je však zřejmé, že rozdíly mezi skupinami byly očekávaným směrem a zvláště pro nejdelší VOT velární plozivy je rozdíl značný (konfidenční intervaly se nepřekrývají s průměrem druhé skupiny a pokud by bylo velární VOT testováno samostatně pravděpodobně by byl nalezen signifikantní rozdíl). Co se týče samohláskových kvalit (oddíl 3.5.2.2), na Figure 7 jsou pozorovatelné jisté rozdíly očekávaným směrem (u-ové samohlásky bilingvních mluvčích jsou o něco přednější, bilingvní /i/ je o něco centralizovanější). Není jednoznačně zřejmé, jak nejlépe podrobit okem pozorovatelné (a tedy potenciálně uchem slyšitelné) rozdíly inferenční statistice. Autorka to učinila pomocí t-testů pro jednotlivé mluvčí a formanty (ovšem zdá se, že nejde o hodnoty formantů F1 a F2 v barcích, jak je deklarováno, ale opět o rozdíly formantových hodnot, které byly použity pro normalizaci prostoru). U konkrétních nalezených rozdílů (Table 10) není bohužel jasné jakým jsou směrem, to je popisováno v textu, ve kterém se čtenář bohužel snadno ztrácí (grafické zobrazení informací by velmi pomohlo). Další možností mohlo být testování rozdílnosti hodnot euklidovských vzdáleností o nuly pomocí t-testů (totéž se týká ostatních analogických srovnání, např. produkce při tlumočení vs produkce v L1 módu – analýzy rozptylů srovnávající velikost euklidovských vzdáleností mezi módy pro jednotlivé samohlásky nebyly vlastně potřebné, skutečnou referenční vzdáleností by byla vzdálenost nulová, tedy totožná produkce v obou módech). Každopádně je chvályhodné, že data pro samohlásky byla analyzována i na individuální úrovni, což odhalilo tendence rozdílů mezi mono- a bilingvními mluvčími směrem, který je očekáván v případě hypotetického vlivu L2 na L1. Je škoda, že podobná individuální analýza nebyla provedena pro výsledky VOT. Poslední připomínka se týká ne vždy kompletního popisu faktorů analýz rozptylů a jejich nalezených vlivů či interakcí (s uvedením také nesignifikantních nálezů).

3

6. Diskuze práce (o tom, jak výsledky zodpovídají výzkumné otázky).

Diskuze dobře shrnuje nalezené výsledky a interpretuje jejich význam pro výzkumné otázky a hypotézy, a vztahuje je k nálezům předchozí literatury. Zřetel je brán také na výsledky na úrovni jednotlivých participantů (kromě VOT). Jistou obezřetnost bych doporučil u vyjádření o absenci rozdílů mezi skupinami (nenalezení signifikantního rozdílu nedokazuje jeho neexistenci).

4

7. Formální zpracování. Jazyková a stylistická úroveň, rozsah práce, grafická úprava, dodržení publikační normy.

Práce je psaná vesměs srozumitelnou a akademicky vhodnou angličtinou, ačkoliv se vyskytují gramatické nepřesnosti (např. ve členech) a formulační neobratnosti. Problém s organizací textu do oddílů jsem již zmínil výše, došlo také k chybnému číslování oddílů. Rozsah práce je dostatečný, včetně počtu citovaných prací.

3

Celkové hodnocení práce.

Přes některé problémy, jde o práci s velmi zajímavým tématem, širokým přehledem literatury, důkladnou metodologií a evidentně pečlivým zpracováním.

Doplňující otázky k obhajobě:

Mohla byste objasnit, jaké jednotky osy y mají grafy ukazující euklidovské vzdálenosti a také ty které byly testovány jednotlivými t-testy (viz část 5. výše)?

Pokusila byste se provést alespoň namátkovou doplňující inspekci dat VOT na individuální úrovni (tak jak byla provedena pro samohlásky)?

Dokázala byste zhodnotit, zda na úrovni jednotlivých bilingvních participantů existuje vztah mezi L2-to-L1 vlivem naznačeným pomocí srovnání s kontrolní monolingvní skupinou a vlivem produkce v bilingvním módu? (Dalo by se předpokládat, že mluvčí, který nevykazuje longitudinální posun L1 kategorií, má více prostoru pro posun dynamický nastávající při bilingvní produkci?)

Závěrečné hodnocení

Práci k obhajobě doporučuji ~~nedoporučuji~~

Návrh klasifikace: B

Datum: 17. 6. 2020

Podpis: